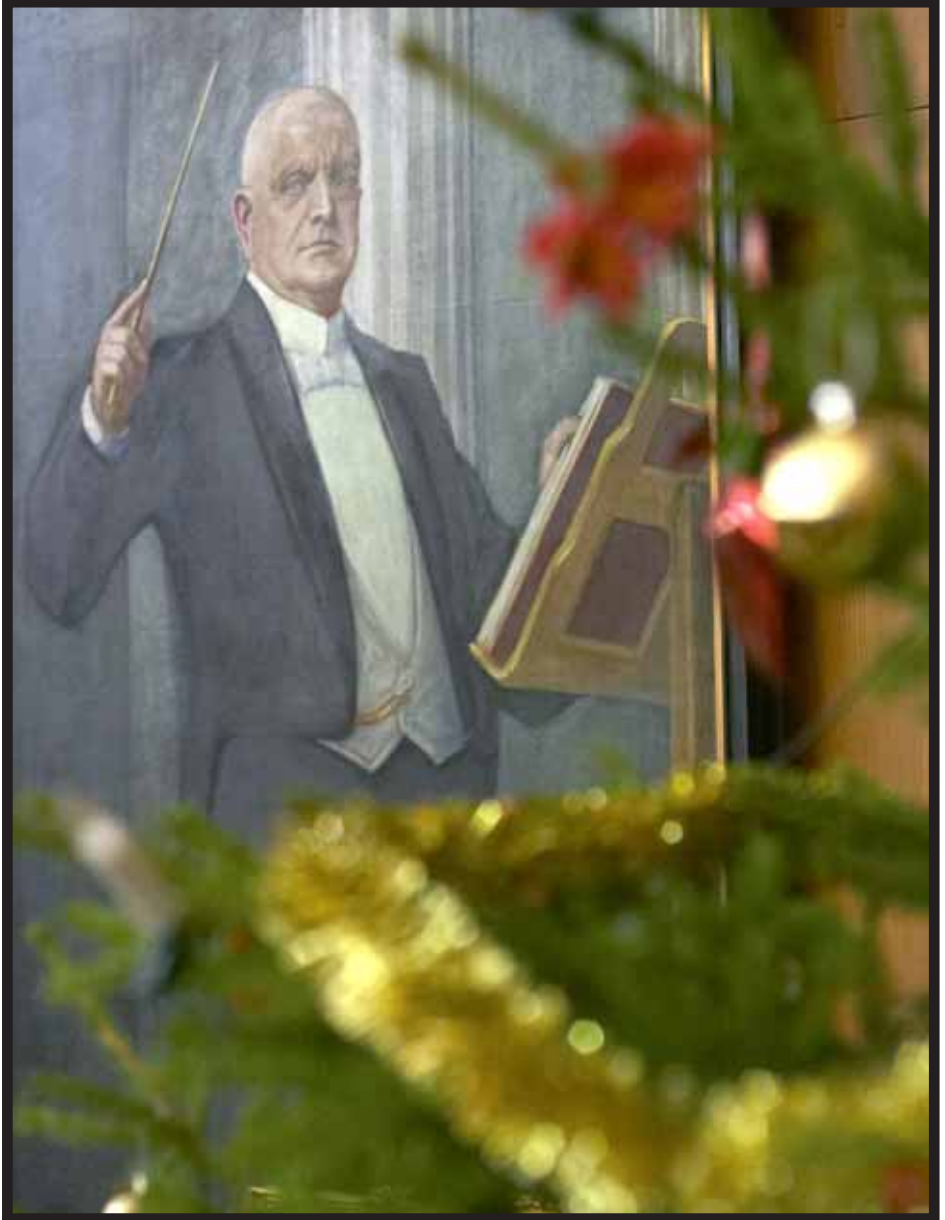

3/2007

Laulumies

Laulumies 3/2007

Sisällysluettelo

Sibeliuksen muistokonsertti Järvenpäässä. Mika Ainola	3
Jean Sibelius, Viisi joululaulua op. 1. Matti Hyökki ja Tuomas Kaleva	6
Kuoliko Sibelius pahaan aikaan? Reijo Pajamo	9
Etupäässä takapäässä. Ainolan joulunvietto ja musiikin harrastus Sibeliuksen suvussa. Mika Ainola	14

*Sigurd Wettenhovi-Aspan muotokuva ystävästään Jean Sibeliuksesta.
Valokuva Risto Joutsenlahti. Kuvat Ainolassa Markku Hakonen.*

Sibeliuksen muistokonsertti Järvenpäässä

Laulu-Miehet Järvenpää-talon Sibeliussalissa 20.9.2007. Johtaa Matti Hyökki, solisteina Ilkka Harikoski ja Reijo Ollinen, lausunta. Kuva Sauvo Jyllhä.

Vuosi 2007 on **Jean Sibeliuksen** juhlavuosi, hänen kuolemastaan tuli 20. 9. kuluneeksi 50 vuotta. Mutta vuosi oli myös **Mikael Agricolan** juhlavuosi, hänen kuolemastaan tuli 9. 4. kuluneeksi 450 vuotta.

20. 9.2007 *Laulu-Miehet* konserttoivat Järvenpäässä, Järvenpää-talon Sibeliussalissa. Konsertissa esiintyi myös järvenpääläinen laulutaiteilija **Päivi Nisula**, sopraano, säestäjänään

Kristian Attila. Kaikki esiintyjät esitivät Sibeliuksen musiikkia, *Laulu-Miehet* myös **Taneli Kuusiston** laulusarjan *Kalendarium* Mikael Agricolan rukouskirjan tekstiin.

Kalendarium sisältää kullekin kuukaudelle intonaation, runon ja opetustekstin. Intonaatioissa esilaulaja laulaa kuukauden nimen (*Januarius*, *Februarius* jne.) ja tästä intonaatiosta kuoro saa lähtöäänensä seuraavaa lau-

Laulu-Miehet Jean Sibeliuksen haudalla

lettua runoa varten. Lopuksi seuraa opetusteksti lausuttuna. *Laulu-Miesten* konsertissa intonaatiot oli jaettu kuoron eri jäsenten laulettaviksi. Lausujina olivat **Ilkka Harikoski** ja **Reijo Ollinen**. Teos on *YL:n* tilaus 95-vuotisjuhlaansa 1978. Lausujat olivat kantaesityksessä samat.

Kalendariumia seurasi Päivi Nisulan ja Kristian Attilan osuus, seitsemän Sibeliuksen yksinlaulua, kauniita ja herkkiä, ruotsinkieliseen tekstiin kaikki.

Väliajan jälkeen näytettiin **Heikki**

Ahon ja **Björn Soldanin** lyhytelokuva vuodelta 1927 *Jean Sibelius kodis- saan* sekä *Suomi-Filmin* tallentama *Jean Sibeliuksen viimeinen matka* vuodelta 1957. *Laulu-Miehet* olivat elokuvien ajan takahuoneessa valmistautumassa Sibelius-osastoonsa, joka päätti konsertin. Kuorollamme oli kuitenkin mahdollisuus nähdä elokuvat konsertin jälkeen. *Laulu-Miehet* olivat siis Järvenpää-talon Sibelius-salissa katsomassa elokuvia historiallisia elokuvia Sibeliuksen elämästä ja hautajaisista juuri silloin,

Muoto.

21.15, kun tuli kuluneeksi 50 vuotta säveltäjämestarin kuolemasta.

Mutta jo ennen konserttia *Laulu-Miehet* olivat käyneet Ainolassa tervehdyskäynnillä Jean Sibeliuksen haudalla. Tuona päivänä olivat Ainola ovet auki, yleisöäkin saimme, ja pääsimme käymään sisällä.

Konsertin lopuksi *LM* lauloi Sibeliuksen mieskuoroteokset *Opus 18 kuusi laulua mieskuorolle*. Lisäksi lauloimme *Venematkan* jälkeen *Heitä koski kuohuminen* ja *Metsämiehen laulun* jälkeen *Hymnuksen ja Isänmaalle*.

Konsertissa oli runsaasti yleisöä, ei kuitenkaan täyttä salia. Lauloimme ylimääräisenä *Finlandian* salin reunoilta yleisön ympäriltä, kuten tapamme nykyään on. Konsertissa oli esityksemme ajan diaesitys, jonka oli toteuttanut **Markku Hakonen**, kuoroon ja teoksiin liittyviä kuvia.

Mika Ainola

Jean Sibelius

Viisi joululaulua op. 1

Juhlistaakseen kuluva *Jean Sibeliuksen* kuolemasta 50 vuotta juhlavuotta *Laulu-Miehet* haluaa joulukonser-teissa nostaa esiin laulusarjan, jolla oli erityistä merkitystä säveltäjämestari-*lle* itselleen ja tämän läheisille. Perinteisiin kuului että Ainolassa hil-jennyttiin joulun viettoon laulamalla isä Jeanin säveltämät viisi joululau-lua *Nu står jul vid snöig port, Nu så kommer julen, Det mörknar ute, Giv mig ej glans, ej guld, ej prakt* (En etsi valtaa loistoa) ja *On hanget korkeat nietokset* (Visst drivor höga som skyn vi ha). Niin merkityksellisiksi nämä laulut muodostuivat että Jean Sibe-lius merkitsi ne myöhemmin teos-luettelonsa avaustöiksi, opukseksi numero 1. Sarjan kaksi viimeistä lau-lua ovat vuosien varrella tulleet jo tutuiksi myös kuorosovituksina. Kolme ensimmäistä kuullaan sen si-jaan nyt ensimmäistä kertaa mies-kuorolle sovitettuina.

Matti Hyökki

(ote *Laulu-Miesten joulukonsertin 2007 käsiohjelmatekstistä*)

**Sibeliuksen opus 1,
viisi joululaulua**

Opus 1 sisältää viisi joululaulua, jot-ka on sävelletty ennen vuotta 1913, noin 15 vuoden aikana:

Opus 1, numero 1

Nu står jul vid snöig port /

Joulu saapuu portin luo
sanat Zacharias Topelius 1883,
suom. Ilta Koskimies,
säv. Jean Sibelius 1913

Opus 1, numero 2

Nu så kommer julen /
Tervehtii jo meitä
sanat Zacharias Topelius 1877
suom. tuntematon
säv. Jean Sibelius 1913

Opus 1, numero 3

Det mörknar ute /
Jo joutuu ilta
sanat Zacharias Topelius 1877
suom. Aino Suonio
säv. Jean Sibelius 1912

Opus 1, numero 4

Giv mig ej glans ej guld ej prakt /
En etsi valtaa loistoa
sanat Zacharias Topelius 1887
suom. tuntematon 1909
säv. Jean Sibelius 1909

Opus 1, numero 5

On hanget korkeat nietokset /
Visst drivor höga som skyn vi ha
sanat Wilkku Joukahainen 1901
ruots. L. Saxén
säv. Jean Sibelius 1901

**Joululaulujen
taustaa**

Kun **Sibelius** uudisti teostensa luet-telon 1915, hän vaihtoi opusnume-

roksi 1 silloin valmiit viisi joululaulua, ja merkitsi kaikkien laulujen sävellysvuodeksi 1895! Kuitenkin jokainen laulu on erillinen oma pieni tunnelmakuvansa.

Kappaleet syntyivät yleensä kustantajan tilauksesta eri vuosina, tarpeen mukaan. Kuvaavaa on, että laulut nro 1 ja 2 on päivätty *Ainolas*sa keväällä 1.5.1913.

Tuohon aikaan oli yleistä, että jouluksi toimitettiin joululehtiä myytäväksi ja koteihin luettavaksi. **Zacharias (Zachris) Topelius** julkaisi Tukholmassa eri nimisiä joululehtiä jo 1876 lähtien, ja lehdessä oli aina joulurunoja. Nämä runot oli joululehdessä yleensä otsikoitu vain *Julvisa*.

Esimerkiksi Topeliuksen runon yllä olevassa Sibeliuksen laulussa nro 1 **Ilta Koskimies** on kääntänyt *Joulu saapuu portin luo* kuten se konsertissa lauletaan. **Jussi Snellman** on kääntänyt myöhemmin saman runon ensimmäisen säkeistön, ja alkusanat ovat *Joulupukki kolkuttaa*. Tämän suomennoksen aikoihin Jussi Snellman taisi olla jo Sibeliuksen vävy.

Toisaalta samaisen Topeliuksen runon ja Ilta Koskimiehen suomennoksen on säveltänyt joululauluksi myös **Sofie Lithenius** samoihin aikoihin.

Laulusta nro 2 ensimmäisen säkeistön on kirjoittanut suomeksi myös Jussi Snellman. Tämä käänös on saanut alkusanojen mukaan nimen *Jo on joulu täällä* julkaisussa vuodelta 1921.

Kirjailija **Aino Kallas** käytti nuorena isänsä **Julius Krohnin** kirjailijanimenä Suonio. Hän on suomentanut useita Sibeliuksen lauluja, myös nro

3 *Jo joutuu ilta*. Tämän laulun suomentajaksi merkitään usein edelleen 'tuntematon'.

Ei siis ole mikään ihme että pelkkä *joululaulu/julvisa* ei riitä laulun nimeksi. Nykyisin otsikkona käytetään laulun ja suomennoksen alkusanoja sekaannusten välttämiseksi.

Poikkeus tästä otsikoinnista on Topeliuksen joulurunon/julpsalm *En etsi valtaa loistoa*, joka julkaistiin sävellyksenä suomenkielisin sanoin *Sampo-joululehdessä* 1909 nimellä *Jouluvirsi*. Suomentajan arvellaan olevan joko opettaja **Martti Korpi-lahti** tai Topeliuksen tyttärenpoika, säveltäjä ja sanoittaja **Mikael Nyberg**.

Sibeliuksen perheen joulun vietosa vuoden 1909 jälkeen äiti **Aino** soitti ja säesti tämän joululaulun, ja muu perhe lauloi mukana.

Vasta vuonna 1935 Sibelius sovitti joululaulun mieskuorolle, *YL:n* tilauksesta. Tässä sovituksessa on lyhyt tenorin soolo-osuus. Kantaesityksessä 1935 soolon lauloi tenori **Alfons Almi**.

Sibelius pysytteli sen ajan kielirii-tojen yläpuolella. Hän sävelsi lauluja jatkuvasti myös suomenkielisiin teksteihin. Esimerkkinä on joululaulu nro 5 *On hanget korkeat nietokset*. Runo ilmestyi sävellettyinä suomalaisessa *Joulupukki*-lehdessä 1901. Runon kirjoittaja on, ei suinkaan salanimi, vaan mm. opettaja, runoilija, pankinjohtaja, kansanedustaja ja myös ministeri **Wilckku (Vilcku) Joukahainen** (1879-1929) Haminasta.

1901 Sibelius asui perheineen vielä Keravalla. Tarina kertoo, että van-

himmat tyttäret **Eva** 8v ja **Ruth** 7v esittivät tuoreen laulun *On hanget korkeat nietokset* Papalle jouluyllätyksenä 1901. Mamma Aino säesti pianolla.

Ainolassa perinne jatkui niin, että tämä joululaulu aloitti perheen joulunvieton, kun pöytä oli katettu ja kuusen kynttilät sytytettiin. Mestari itse istui pianon ääreen soittamaan sävelmän.

Kuorosovitus laulusta on tehty myöhemmin. Sovittajana mainitaan joko **A. E. Taipale** tai säveltäjä itse.

Uudet sovitukset

Laulu-Miesten piirissä pohdittiin vuosi sitten joulukuussa, miten kuoromme voisi huomioida kunniajäsenensä Jean Sibeliuksen merkkipäivän 2007. Sibeliuksen kuolemasta tuli 20.9.2007 kuluneeksi 50 vuotta.

Halusimme järjestää konsertin, joka sitten pidettiin Järvenpää-talon kanssa yhteistyössä juuri 20.9.2007.

Tämän ohella kuoron puheenjohtajan **Juha Lappalaisen** ehdotuksesta **Matti Hyökki** tarttui ajatukseen kaikkien opus 1 viiden laulun esittämiseksi joulukonserteissa 2007.

Puuttuvat kuorosovitukset lauluista nro 1 - 3 on tehty elokuun alussa 2007 Porvoon saaristossa, Z. Tope-liuksen ja **J. L. Runebergin** vehmaisä kesänviettomaisemissa.

Näin *Laulu-Miehet* esittävät kaikki viisi Sibeliuksen joululaulua op. 1 ensi kertaa kuorosovituksina merkkipäivän 2007 joulukonserteissaan.

Lopuksi

Tähän aiheeseen syventymisessä auttoi **Reijo Pajamo**, joka ystävällisesti luovutti käyttööni julkaisun *Pieni musiikkilehti* 4/1975. Tässä lehdessä **John Rosas** (suom. **Ilpo Tolvas**) valottaa laulujen syntyhistoriaa sekä kuvaa aloitettua laulujen uuden laitoksen toimittamisesta. Tämän lisäksi lähdeaineistona ovat olleet mm:

- Joulu Ainolassa, levyn esittelyteksti Vesa Sirén 2000
- www.sibelius.fi sekä www.jeansibelius.net
- netistä yksittäisten henkilöiden nimihaut.

Tuomas Kaleva
kuoromestari
(Laulu-Miesten joulukonsertin 2007 käsiohjelmasta)

Kuoliko Sibelius pahaan aikaan?

Syyskuun 18. päivänä 1957 useita kurkkiparvia lensi *Ainol*an yli matkalla kohti etelää. **Sibelius** kiiruhti ulos ja näki, että linnut lensivät matalalla. Äkkiä yksi erkani parvestaan, teki hitaasti kuin kunniakierroksen *Ainol*an kohdalla ja liittyi sitten matkatovereihinsa kadoten pian avaruuteen. Se oli muuttolintujen hyvästijätö ystävälleen.

Näin kertoi Sibeliuksen sihteeri **Santeri Levas** vuonna 1960 ilmestyneessä kirjassaan *Järvenpään mestari*. Seuraavana päivänä mestari oli aivan entisellään keskustellen puhelimitse mm. kahden kapellimestarin, **Martti Similän** ja Sir **Malcolm Sargentin** kanssa, jotka olivat tunnettuja Sibelius-tulkinnoistaan. Mutta

torstaiamuna, syyskuun 20. päivänä Sibelius tunsi huimausta. Siitä huolimatta hän luki lehdet vuoteessa ja pukeutui sitten. Kello yhden aikaan Sibeliuksen istuessa aamiaispöydässä hän yhtäkkiä lyyhistyi kokoon. Hänet autettiin vuoteeseen. Lääkäri totesi Sibeliuksella olleen aivoverenvuodon. Sibelius oli vielä taivissaan, mutta hänellä todettiin olevan jo halvaantumisen oireita. Kello neljän aikaan hänen tajuntansa pimeni ja kello yhdeksän aikaan illalla (klo 21.15) hän nukkui pois. Kuolinhetkellä yliopiston juhlasalissa soi Sibeliuksen *viides sinfonia* edellä mainitun Sir Malcolm Sargentin johtamana. Yleisradio keskeytti myöhäislahetyksen paria minuuttia vaille klo

Laulu-Miehet Ainolassa 20.9.2007.

Laulu-Miesten kukkatervehdys kunniajäsenensä Jean Sibeliuksen haudalla 20. 9. 2007: Tuomas Kaleva (vas.), Matti Hyökki, Juha Lappalainen.

23 ja ohjelmapäällikkö ilmoitti surusanoman. Sen jälkeen kaikui *Tuonelan joutsenen* sävelet eetteriin.

Tieto säveltäjämestarin kuolemasta levisi hyökyaaltona läpi maailman. Sibeliuksen kuolema oli maansuru ja se tajuttiin kaikkialla ulkomailla. Tunnetut säveltäjät ja kapellimestarit lausuiivat lämpimiä muistosanoja korostaen Sibeliuksen ainutlaatuista merkitystä. Myös Tasavallan Presidentti **Urho Kekkonen** piti muistopuheen radiossa.

Syyskuun viimeisenä viikonloppuna Suomen kansa jätti jäähyväiset suurelle mestarilleen. Tervapadat roihusivat *Suurkirkon* tasanteella.

Kahdeksan orkesterimuusikkoa kantoi säveltäjän arkun mustiin verhoillun alttarin ääreen. Neljä *Sibelius-Akatemian* oppilasta asettui ensimmäisinä koko yön kestäväan kunnivartioon, joka vaihtui joka puolen tunnin kuluttua. Kirkon ovet avattiin sunnuntai-iltana kello yhdeksältä. Kun ovet keskiyöllä suljettiin, oli 17 000 suomalaista jättänyt hiljaiset jäähyväiset rakastamalleen mestarille.

Seuraavana päivänä, maanantaina, suorittivat kunnianosoituksensa koti- ja ulkomaiset musiikkijärjestöt, orkesterit, kuorot, kulttuurijärjestöt ja julkiset laitokset, sen jälkeen poh-

joismaiden suurlähettiläät, viimeisinä valtioneuvosto ja eduskunta. Vain kahdelle ihmiselle oli suotu kunniaslaskea seppele ruumiinsiunauksen jälkeen – **Aino Sibeliukselle** ja Tasavallan Presidentille. Pääkaupunki kunnioitti suuren mestarin surujuhlaa liput puolitangossa, kadut olivat täynnä ihmisiä. Surusaatto eteni kaupungin halki ylioppilaiden ja partiolaisten muodostamaa kunniakujaa pitkin.

Sibeliuksen viimeiseksi leposijaksi oli kaavailtu aurinkoista tasannetta Ainolan etelärinteellä, mistä avautuu laaja näköala peltojen yli Tuusulanjärvelle. Hautapaikkaa oli harkittu myös Tuusulan hautausmaalle. Mutta Sibelius itse ratkaisi asian

näin: "Pystyttävät minulle komeamman hautapatsaan kuin **Aleksis Kivelle**, ja sitä minä en halua!"

Liisa Tenkku toimi musiikinopettajana *Seurakuntaopistossa*, joka sijaitsee vastapäätä Ainolaa maantien toisella puolella. Vuoden 1957 syksystä hänellä on lähtemätön muisto. "Kävellessäni eräänä syyspäivänä 1957 kotiin Seurakuntaopistoon Järvenpään keskustasta kohtasi minua kummallinen näky. Ainolan portti oli selkosen selällään ja sinne ajoi autoja niittytieltä pitkin. Oli tapahtunut se mitä oikeastaan jo kauan oli odotettu. Sibelius oli kuollut. Tuntui kuin koko maisema olisi muuttunut. Muutama päivä myöhemmin **Eva Paloheimo**, yksi Sibeliuksen tyttäris-

tä, soitti hautajaisasioissa ja kertoi, että Sibelius tullaan hautaamaan Ainoon. Paikka siunataan hautapaikaksi ja siunauksen toimittaa Järvenpään kirkkoherra **Väinö T. Mutru**. Tilaisuudessa lauletaan myös virsi. Mutta mistä laulajat? 'Mehän emme laula, eikä pappa laulanut koskaan', sanoi Eva Paloheimo. 'Voisitteko te opiston musiikinopettajana järjestää kuoron tai lauluryhmän?' hän kysyi. 'Tietysti järjestän, mutta mikä virsi lauletaan?' Eva Paloheimo vastasi, että hän ei virsiä tunne: 'Valitkaa te virsi!'

Seurakuntaopiston toiminta ei ollut vielä kunnolla alkanut, eikä kuorosta ollut tietoaakaan. Mutta opiston laulutaitoisista opettajista saatiin helposti kokoon ryhmä, jota täydennettiin muutamalla hyvällä sopraanolla opiston keittiöstä. Mutta mikä virreksi? Sibeliuksen virttä *Soi kun-*

niaksi Luojan ei voinut ajatella, se vaikuttaisi jotenkin tungettelevalta. Ja se laulettaisiin varmasti hautajaisissa. Päädyin vanhaan kiitosvirteen, jonka lopussa lauletaan 'Oi kiitos Jumalan, kolm'yhteisen Herran. Saa häntä ylistää myös lastenlapset ker- ran.'

Hautausmaa siunattiin 28. päivänä syyskuuta. Tulevan hautapaikan viereen oli nostettu jyrkävä puinen puutarhatuoli. Siihen talutettiin Aino Sibelius. Pieni omaisten joukko ryhmittyi hänen taakseen. Paikalla ei ollut lehtimiehiä eikä valokuvaajia. Lyhyt seremonia oli pian ohi. Eva Paloheimo astui eteen ja kutsui kaikki sisälle kahville. Menimme taloon takatietä, metsikön poikki. Näimme ikkunoista kynttilöitten palavan huoneessa, josta mestari haettaisiin saman päivän iltana ja vietäisiin Suurkirkkoon. Pieni mustapukuinen

Matti Hyökki johtaa Laulu-Miehiä Jean Sibeliuksen haudalla 20. 9. 2007.

ryhmämme kutsuttiin saliin. Kukaan ei puhunut sanaakaan. Tuskin saatoimme vilkaista ympärillemme, tilaisuuden juhlavuus ja ainutlaatuisuus jäykistivät.

Mutta Eva Paloheimo oli yhtä luonteva kuin aina. Hän seisoj kahvin jälkeen edessämme kädessään avattu sikarilaatikko. 'Maistuisiko herroille sikarit! Näitä jäi papalta paljon.' - Ne lopettivat myös eräitten miesopettajien hyvin alkaneen tupakkalakon.

Mutta palataanpa hetkeksi vielä mestarin kuolemaa koskeneeseen tiedotukseen. Helsingin Sanomat kirjoitti: 'Mestari kuoli pahaan aikaan!' Sibelius kuoli sanomalehtien kannalta mahdollisimman pahaan aikaan – myöhään illalla. Kuolinviesti sijoitettiin Helsingin Sanomien etusivulla varsin poikkeukselliseen

paikkaan - lehden logon yläpuolelle, jossa luki 'Jean Sibelius kuollut', alapuolella 'Helsingin Sanomat'. Sivun viisi ennätettiin sentään tyhjentää kuoleman uutisointia varten. Tarkeimmat tiedot lehti välitti lukijoilleen seuraavana päivänä, jolloin mukaan oli liitetty Uuno Klamin muistokirjoitus. Siinä todettiin mm. 'Musiikilla on myös kotinsa. Jean Sibeliuksen musiikin koti on Suomi. Nerollisen näkemyksensä ja taiteellisen mestaruutensa avulla hän loi uuden musiikin, joka kaikkialla samaistetaan hänen synnyinmaansa nimen kanssa. Sibeliuksen sävel on Suomen sävel, sitä ei voi muuttaa.'

Reijo Pajamo

Musiikkitietoisu

Urisevien Ukkojen lauluillassa

13.11.2007

Lauluillassa laulettiin tämän jälkeen seuraavat Sibeliuksen mieskuorolaulut:

Opus 18

Nro 1 Sortunut ääni
(Kanteletar 1: 57), 1898
ensiesitys 21.4.1899 YL,
joht. Heikki Klemetti

Nro 3 Venematka (Kalevala 40:
1-16) 1893, omistettu YL, ensiesitys
6.4.1893, YL, joht, Jalmari Hahl

Nro 5 Metsämiehen laulu
(Aleksis Kivi) 1899,
ensiesitys 4.4.1900 YL,
joht. Heikki Klemetti

Nro 6 Sydämeni laulu
(Aleksis Kivi) 1898,
ensiesitys 1.12.1898 YL,
joht. Heikki Klemetti

Opus 26 nro 7 Finlandia –hymni
(V. A. Koskenniemi) 1899
ensiesitys 7.12.1940 Laulu-Miehet,
joht. Martti Turunen

Isänmaalle (Paavo Cajander) 1899
ensiesitys Helsingin Laulujuhlat
1900 20.6.1900,
joht. Oskar Merikanto

Etupäässä takapäässä

Ainolan joulunvietto ja musiikinharrastus Sibeliuksen suvussa

Teoksessaan *Taas kaikki kauniit muistot* (1982) **Reijo Pajamo** kertoo **Sibeliuksen** perheen joulunvietosta. Teoksessa **Margareta Jalas**, säveltämestarin tytär, kertoo joululaulusta *En etsi valtaa, loistoa*: "Kun joululauluja tavallisesti säesteli säveltäjämestari itse, asettui tätä laulua säestämään aina **Aino Sibelius**."

Toinen Sibeliuksen tyttäristä, **Ruth Snellman**, samassa Pajamon teoksessa, kertoo laulusta *On hanget korkeat, nietokset*: "Sitten isä istahtaa flyygelin ääreen ja alkaa soittaa. --- Laulu on vanha tuttu merkki siitä, että kaikki on valmista ja juhla voi alkaa."

Sibeliuksen hautapaikan siunaustilaisuudessa laulettiin nykyisessä virsikirjassa numerolla 328 oleva virsi, jonka viimeisen säkeistön lopussa lauletaan: 'Oi kiitos Jumalan, kolm'yhtehisen Herran. Saa häntä ylis-tää myös lastenlapset kerran.' Näin kertoi Reijo Pajamo *Urisevien Ukkojen* lauluillalla marraskuussa 2007. Myöhemmin samassa marraskuussa mieskuoro *Laulu-Miehet* lauloi samaa virttä *Temppeli-aukion kirkossa* muun sinne kokoontuneen *Taivallahden seurakunnan* mukana. Virsi oli kiitosvirtenä messussa tuomiosunnuntaina, siis viikkoa ennen adventtia, joulun odotuksen alkua ja uutta kirkko-vuotta. *Laulu-Miehet* avustimme tuossa messussa ja lauloimme **Matti Hyökin** johdolla kolmessa eri koh-

dassa palvelusta Madetojan *De profundiksen* neljä osaa sekä **Taneli Kuusiston** virsisovituksen *Käy isänmaata kohti ain'*.

Olen aikaisemman musiikinhar-rastukseni yhteydessä tavannut muutamia Sibeliuksen jälkeläisiä. Ja tämän lehden lukija saattaa arvata, että tämä aikaisempi harrastukseni on YS eli *Ylioppilaskunnan Soittajat*. Sibeliuksen lapsenlapsen **Aino Porran** tapasin viimeksi viime vuonna YS:n juhlavuoteen liittyvällä käynnillä *Hietaniemen* hautuumaalla. Aino oli siellä tyttärensä **Kaisan** kanssa, ja tämän Kaisan sylissä oli hänen tyttärensä **Helmi**. Sibeliuksen lapsenlapsista ainakin isovanhempiensa mukaan nimensä saaneet Aino o.s. Jalas ja **Jan Ilves** ovat joskus soit-taneet YS:ssä.

Sibeliuksen tyttärentyttärentytär Kaisa on soittajatoverini YS:stä 80-luvulta, mutta koska en ollut varma, mitä sukunimeä hän nykyään käyt-tää, otin tätä joulupakinaani varten ensin yhteyttä hänen äitiinsä Ainoon. Aino ehti vain lyhyesti kertoa joulunvieton perinteestä perheessän-sä: "Joulu alkoi niin, että isä (kapellimestari **Jussi Jalas**) soitti pianolla *On hanget korkeat, nietokset* ja siihen lau-luun yhtyivät kaikki. *En etsi valtaa, loistoa* kuului myös välttämättömiin joululauluihin. Joulu-evankeliumi luettiin myös aina. Nykyisin meidän perhe viettää joulua Kaisan luona,

jossa nämä perinteet jatkuvat."

Sibeliuksen perheessä ei muuten juuri laulettu, eikä siinä perheessä muutenkaan olisi voinut mieskuorolaulu juuri kuulua harrastuksiin, mutta soittaminen oli voimakkaasti läsnä. Mieskuorolaulua Sibeliuksen suvun soittoharrastus sivuaakin juuri YS:n kautta, sillä YS harjoittelee samassa salissa, Vanhan ylioppilastalon musiikkisalissa, kuin YL, *Ylioppilaskunnan Laulajat*. Niinpä moni nykyinenkin *Laulu-Miesten* jäsen on saanut kymmenien vuosien ajan katsella myös YS:n johtajien muotokuvia *Vanhan ylioppilastalon* musiikkisalissa muotokuvakokoelmassa. Noissa muotokuvissa on juuri Aino Porralla paljon lähisukua: kolmesta YS:n omistamasta taulusta yksi esittää hänen isäänsä Jussi Jalasta. Useimmat tauluista ovat YL:n. Siellä on Jean Sibelius, Ainon isoisä, muotokuvassa, jonka on maalannut Ainon isoeno **Eero Järnefelt**. Ja toinen isoeno, **Armas Järnefelt**, on omassa taulussaan lankonsa vieressä. Mutta ylioppilastalon ja *Laulu-Miesten* juhlahuoneiston tauluista ja niiden maalaajista, erityisesti tässä lehdessä tänä vuonna kerran mainitusta *Laulu-Miehille* useita keskeisiä tauluja maalaaneesta **Erkki Tilviksestä** enemmän toisessa yhteydessä.

Sibelius ei kuulunut YS:ään; onhan YS perustettu vasta 1926 ja käy siis nykyään kunniajäsentensä haudoilla ykköseen ja kuutoseen päättyvinä vuosina. Mutta YS jatkaa vanhaa yliopiston orkesteriperinnettä, ja siinä perinteessä Jean Sibelius oli keskeisesti mukana: hän soitti *Aka-teemisessä orkesterissa*, solistinakin, ja

yliopiston musiikinopettajana hän vuoden ajan johti sitä, siis YS:n edeltäjäorkesteria. AO:ssa soitti myös hänen veljensä **Christian**. Kummankin jälkeläisiä on YS:ään kuulunut sittemmin ainakin lapsenlapsenlapsiin asti.

Sibeliuksesta usein unohdetaan, että hän oli paitsi säveltäjä myös etevä soitinmuusikko ja kapellimestari. Hän johti kaikkien sinfonioittensa kantaesitykset ja paljon esityksiä myös ulkomailla.

Hietaniemen hautausmaalla tapasin Sibeliuksen jälkeläisiä viime vuonna, koska siellä on Sibeliuksen vävyn, YS:n kunniajohtajan Jussi Jalaksen hauta. Kaisa Porra-Hänninen kertoo, että hänen lapsuudessaan joulunviettoon kuului aina haudalla käynti Hietaniemessä. Margareta ja Jussi Jalas on haudattu pieneen, vanhaan hautaan, jonka alunperin ovat hankkineet Aino Sibeliuksen vanhemmat pieneenä kuolleita lapsiaan varten. Sibeliusten pieneenä kuollut lapsi haudattiin siihen myös. Hautakivissä ovat sukunimet **Järnefelt**, **Sibelius** ja **Jalas**.

Mutta nykyään Kaisan luona vietää jouluaan lähisuku. Haudalla ei käydä, mutta kylläkin *Östersundomin* kappelissa, nykyisin Sipooseen kuuluvassa Itäsalmessa kun asuvat. Ja kun vieraat: Kaisan vanhemmat ja molemmat sisarukset, oman väen - puoliso ja kolme lasta - kanssa kymmenkunta joulunviettäjää tulevat, soitetaan ja lauletaan *On hanget korkeat, nietokset*. Jouluvieraat tuovat osan ruoista tullessaan. Jouluihin voi alkaa.

Mutta kun otsikkona on 'Ainolan

joulunvietto', en malta vähäsen olla kertomatta omastakin joulunvietostani. Jo toistakymmentä vuotta on jouluni alkanut sillä, että olen aattoamuna ilmoittautunut *Kivelän* sairaalan aulassa *Laulu-Miesten* laulu-tervehdyskäynnille. Vuoroin *Kivelässä*, vuoroin *Hesperiassa*, ja sairaaloissa on näinä vuosina ollut suuria muutoksia.

Sieltä rautatieasemalle ja junalla Hämeeseen, josta isä asemalta nou-

taa. Yleensä en vie paljoa mennessäni, mutta perille päästyäni rupean panemaan kaljaa ja äitini kuoleman jälkeen olen valmistanut maksalaitikon.

Ja kyllä: rusinoita, jos vain sattuu olemaan, mutta sipuli on tärkeämpi. Ja *sekä* puolukkaa *että* voisulaa.

Laulumies-lehti toivottaa rauhallista joulua kaikille lukijoilleen!

Mika Ainola

Laulumies

53. vuosikerta

Vastaava: Juha Lappalainen

Julkaisija: Laulu-Miehet ry

Toimittaja: Mika Ainola 09-760 850, 050 408 2142

mikaainola@hotmail.com

Toimituksen osoite: Hämeentie 23 B 52, 00500 HELSINKI

Paino: Arkkimetodi

ISSN 1238-1861 (painettu lehti)

ISSN 1796-7678 (verkkójulkaisu)

www.laulumiehet.fi